Emlékeim a karcagi gimnáziumról

Pályakezdő tanárként még a püspökladányi gimnáziumban tanítottam, amikor a városi autóbusz a karcagi vasútállomás felé haladván, Buczkó János barátom Gaál László professzor úrnak bemutatott. Ő akkor visszajárt Debrecenből kisegíteni a régi iskoláját a latin nyelv oktatásában. 1957-ben, amikor sok tanárt távolított el a gimnáziumból a politikai irányítás, nagy szükség volt a külső segítésre. Gaál Laci bácsi a karcagi gimnázium egykori tanára, később igazgatója egyike volt annak a szerzői hármasnak, amelyik az 1930-as évek végének és a negyvenes évek elejének „főgimnáziumai" számára a latin tankönyveket írta. A főgimnáziumi elnevezés később „humán"-ra módosult, de voltak reálosztályok már a 30-as évek végén is, ahol fizikát, vegytant és természetrajzot (biológiát) nagyobb óraszámban tanulták a diákok.

A görög (ógörög) nyelv oktatása a főgimnáziumokban a háború idejére már megszűnt.

Gimnazista koromban I-VIII. osztályok (nyolcosztályos gimnáziumban) a latinnyelvet az Esztergomi – Gaál – Nagy triumvirátus által írt könyvekből tanulta, így én is.

Nagy élmény volt számomra a tankönyvek szerzői egyikének megismerése, és az a tudat, hogy nem akárki járt vissza a régi iskolájának segíteni. Gaál professzor úr egyébként a Kossuth Lajos Tudomány Egyetem klasszika-filológia tanszékének volt a vezetője, és mint műfordító többször tartott előadást Karcagon az ókori perzsa nyelvből való fordításaiból. Ezeket az előadásokat az ötvenes évek végén Tudományos Ismeretterjesztő Társulat (TIT) akkori város elnöke szervezte, ennek keretében szerepelt a karcagi Művelődési Házban az akkor világhírű francia zongoraművésznő Jeanne Marie Darré is. Ugyancsak a TIT szervezésében történtek azok az ismeretterjesztő előadások, amelyeket a fiatal tanárok tartottak – pl. csillagászati, agrár-, földrajzi és egyéb tudományos kérdésekről (népszerűen) és megelőzték a keskenyfilm vetítővel lepergetett mozifilmeket (Berekfürdő, Botonás, Bánhalma – stb.).

1958. augusztus 1-ével áthelyezésemet kérve kerültem Karcagra, a Gábor Áron gimnáziumba. Itt szeretettel fogadtak, nemcsak azért, mert szükség volt még egy harmadik kémia szakos tanárra is, hanem mert egyrészt az 1956-ot követő fiatalítás miatt sok kollegát még az egyetemről ismertem, de a régi tanárok ugyanúgy segítőkészek és befogadók voltak.

Az állásukból 1957-ben elmozdított nevelők helyére jött fiatal tanárok nagyobbik része a gimnázium egykori tanulója volt, akik nagy tiszteletet tanúsítottak egykori tanáraik iránt (Katona Mihály, Bernáthné Erzsike, Varga László, Veres János, Farkas Izabella). A nagy öregek közül ki kell emelni Varga József igazgatóhelyettest (, aki később igazgató is volt), B. Major László, Dr. Csávás István és Szász Béla tanárurakat, de kedves színfoltja volt a testületnek Rusz Laura néni és Dr. Bánó Istvánné dr., Báró Bükki Katalin (persze akkor a főnemesi titulust nem volt tanácsos említeni sem).

A nevelőtestület fiatal tagjai közt voltak még nem karcagiak, mint Fényi Irén (később Misurák Dénesné), aki Szolnokon a Vegyipari Szakközépiskola igazgatója lett, Magyar Éva, aki tragikus módon hamar meghalt, és a már említett Buczkó János barátom, aki a fizika-matematika szakot elektromérnökire cserélte, és Debrecenben az Orvosi műszerek (MEDICOR) gyártásában jeleskedett (Hallásvizsgáló készülékeit Szolnokon is használták a kórházakban).

1958. szeptember 1-jével induló tanévben rögtön osztályfőnökséget kaptam. Az osztálynak kb. fele volt, karcagi és kb. 1/3-da fiú. Jóravaló rendes diákjaim voltak, úgy hogy még most is sajnálom, hogy 2 év négy hónap – tanév közben 1960 decemberében el kellett válnom tőlük!

Az 50 éves találkozójukat követően már minden évben összejönnek. Szinte végzetes, hogy a 60 éves találkozón nem tudtam részt venni, mert a 4. oltás ellenére éppen akkor voltam Covidos.

Osztályomban a kémia mellett másodikban a fizikát is tanítottam. Többször mentünk üzemlátogatásra, így pl. Szolnokra a (Tiszamenti) Vegyiművekbe, utána este megnéztük a színdarabot a Szigligeti

Színházban. Ősszel részt vettünk mezőgazdasági munkán az egész osztállyal. 1960 nyarán végig a fiúkkal Kolopfürdőn (Tiszasüly), ahol öntöző csatornát kubikoltunk az építőtáborban.

Maradandó emlék a 4 napos Dél-Dunántúli osztálykirándulás, amikor Dunaújvárosban a nagyolvasztó és a Martin-kemence megtekintése után este – egyéb szállást nem kapva – a gimnázium tornatermében tornaszőnyegeken aludtunk. Másnap lábáztatás Paksnál a Dunában (volt), majd amikor fel akartunk menni a Mecsek legmagasabb pontjára, a Zengőre – akadályba ütköztünk. Lezárt területen kellett volna keresztül menni, ahol szovjet katonák tartottak harcászati gyakorlatot. Szerencsére előző napon hozzánk csatlakozott Papp István igazgató, aki Moszkvában végzett (gyakran tolmácsolt a Kunmadarasi repülőtéren), és el tudta intézni, hogy tovább mehettünk. Két nap múlva a Villányi hegységben futott az autóbuszunk a határsávba (, akkor Tító, az imperialista - Rákosit nevezte láncos kutyának, ami akkor tiltott volt).

Szerencsére nem lett semmi baj.

Szolnokra jövetelem után Szalai István kollegám vette át az osztály, aki nagy szeretettel foglalkozott velük. Jó nevelő volt. Kár, hogy már rég itt hagyott bennünket.

Az iskolanevelő szelleme még pedellusoknál is megmutatkozott.

Azokban az időben, a karcagi gimnáziumban Gazsi bácsinak vagy Jani bácsinak tekintélye volt a diákok előtt. Sokszor ők szedték ráncba a gyerekeket erélyes vagy bátorító szavakkal.

Visszatérve a tanári kar nagy özvegyeire, Szász Béla bácsit a szép magyar beszédre nevelés terén emelem ki. Még elsős volt az osztályom, amikor órát látogattam az irodalom órájukon. Az egyik kislány előadásmódjával nem volt megelégedve „Kislányom fogalmazzon újra" volt a felszólítás, kb. negyedszerre sikerült az elfogadható megoldás. Nem sajnálta az időt a stílus csiszolására, ennek ellenére soha nem futott ki az időből, elvégezte az órára tervezett tananyagot. Tanítványai közül több sikeres politikus köszönhette neki a választékos beszédmódját.

B. Major Laci bácsi mindig komoly volt, de szemüvege mögül nemcsak szigorúság, hanem gyermekszeretet is sugárzott. Osztályfőnökként sokat segített a tanítványainak, akik közül olyanok kerültek ki az iskolából, mint a Kossuth rádió egyik hosszú időn át működő műsorvezetője, főiskolai tanszékvezető, a Szolnok vármegyei Néplap jó tollú volt újságírója, vagy a megyei gyógyszergazdálkodó gyógyszerész. Emlékezetes számomra az a múlt évszázad vége felé történt érettségi vizsga, ahol matematikából az írásbelin elegendő pontszámot el nem érő jelöltek szóbelin javíthattak.

Laci bácsi annyi táblát vitetett be a vizsgaterembe, amennyi a javítózók száma volt. A megoldandó példákat a táblán kellett kidolgozniuk, és ha jól végezték, csak egy-két lépést kellett indokolniuk. Ezt követően, már a helyükre visszaülve kellett elmondaniuk a példákhoz tartozó elméleti anyagot. Imponáló volt, ahogy a tanár úr mindegyik tanulója meggyőző maga-biztonsággal szerepelt. A vizsga így kevésbé volt időigényes, de mégis eredményes.

Csávás Pista bácsit is gyakran szokták emlegetni a régi tanítványai. A hosszú tanári asztalnál szemben ültünk, így sokszor jól elbeszélgetett velem, a tőle hallott tapasztalatokból sokat tanultam.

Amikor Karcag városában megalakult a pedagógus sportegyesület, a Fáklya SE, ő lett a kosárlabda szakosztály vezetője. Akkor még játékvezetést is vállalt. Jó egy év múlva átadta nekem a szakosztály vezetését, úgy hogy játszottam is a csapatban. Játékostársaim közt volt pl. Vadász Lajos, aki később a városi művelődési osztály vezetője lett, Mikola Miklós, aki később feleségül vette Pányi Teréziát, a gimnázium testnevelőjét. Visszajárt régi sporttársaihoz a karcagi öregdiák, Dusa István, aki akkor már építészmérnök volt a szolnoki tervezővállalatnál, és a 60-as évektől együtt dolgozott a szintén építészmérnök feleségemmel.

A kosárcsapatok edzője Szepesváry Gábor kollegám volt, aki (akkor úgy mondták „társadalmi munkában" végezte a női- és férfi kosáredzést, tehát évekig fizetés nélkül tette ezt.

Egykor évtizedek múlva emlékezetem szerint a sport érdemérem ezüst fokozatát nyerte el Budapesten. Vele találkozván kifejtettem, hogy ez aranyat ér, mert az arany sokszor politikai feltételekhez kötött, de akik igazán dolgoznak, azok az ezüstöt és a bronzot kapják. Némi öniróniával jelenthetem ki, hogy a Karcagról való elmenetelem „jót tett" a kosárlabda szakosztálynak, mert nemsokára NB II -sek lettek. Ekkor, amíg nem épült meg a karcagi szabványos kosárpálya; Szolnokon újiskolám tornatermében játszották az NB II -es mérkőzésüket.

A Fáklya futballcsapata is nagy lendületet vett. A szervezés motorja Mándi Pista bácsi, továbbá Nagy Jenő bácsi az egész városban nagy tekintélynek örvendő néptanító volt. (Fia aktív focista és pingpongozó – szinte véletlenül matematika-fizika szakos kollegám lett a szolnoki közgazdaságiban).

A futball csapat oszlopos tagja volt Kárpáti Jenő a városi művelődési osztály akkori vezetője (középhátvéd), Buczkó János matematika-fizika szakos tanár és Dr. Hazay Béla állatorvos (csatárok).

A gimnáziumban tanuló vidéki fiúk kollégiuma a Kossuth téren működött, míg a lányok a Rákóczi úti kollégiumban laktak.

A lánykollégium igazgatónője felkért, hogy mellékállásban vállaljak szilenciumi felügyeletet. Ezzel együtt járt a természettudományi tárgyakból való korrepetálás is. A beosztás szerinti napokon a délutánjaim este 9-ig a leánykollégiumban teltek. Vacsora előtt ¾ 6-kor kezdődött a szünet, amikor a gyerekek bekapcsolták mindig a rádiót. Egyik alkalommal óriási riadalomra lettem figyelmes. Mi történt – kérdeztem?

Sírva válaszolták, hogy „meghalt Gérald Philippe".

Az 50-es és 60-as években kötelező volt a légoltalmi oktatás az iskolákban, amelyet 6. órában főként a természettudományokat tanítók végezték. Egy idő után felkérést kaptam, hogy tartsak felkészítőt a város iskoláiban légót oktatók számára. Ennek mindaddig tettem eleget, amíg Karcagon működtem.

Kapcsolatom a Karcagi gimnáziummal folyamatosan megmaradt. Sokszor kaptam érettségi elnöki megbízatást, többször kereskedelmi osztályokban, majd egészségügyiben. 1970-ben még Varga Jóska bátyám igazgatósága idején történt, hogy már felsorakozott az osztály az érettségi eredményhirdetésre, amikor a nyitott ablakon keresztül bekondult a déli harangszó. Az előre betervezett beszédet rögtön megváltoztattam, így kezdve „Ünnep van, megkondultak a harangok…".

Örültem az iskola 300 éves évfordulójára való meghívásnak, mert nem csak a régi karcagi kollegákkal találkoztam, hanem a Gábor Áron nevet viselő iskolák tanárai között is voltak kedves ismerősök. Most, 89 évesen szívesen gondolok vissza a Karcagon eltöltött időmre és a későbbi találkozásokra. A volt osztályom minden évben összejön Karcagon, és ha tudok, igyekszem eleget tenni a meghívásuknak. Köszönöm neked a felkérést, hogy írjam le a Karcagon élt néhány évemet. A patinás, jószívű karcagi gimnáziumnak további sikereket kívánok.